

บทที่ ๑ บทนำ

ความเป็นมาหลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันประเทศไทยจัดว่าได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว โดยหากพิจารณาจากนิยามคำว่า สังคมผู้สูงอายุขององค์กรสหประชาชาติ (United Nations :UN) แล้ว พบว่า ประเทศไทยอยู่ใน ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) ซึ่งหมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ ๖๕ ปีมากกว่า ร้อยละของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จากสถานการณ์ ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.๒๕๕๗ พบว่า ในช่วงเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา จำนวนรวมของประชากรไทยค่อนข้าง จะคงตัวแล้ว คือเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่ต่ำมาก ปี ๒๕๕๗ อัตราเพิ่มประชากรอยู่ที่ประมาณร้อยละ ๐.๔ ต่อปี และมีแนวโน้มว่าจะลดต่ำลงไปอีก จนถึงขั้นที่ประเทศไทยจะมีอัตราเพิ่มประชากรติดลบในอีกราว ๑๐ ปีข้างหน้า ในขณะที่จำนวนประชากรไทยใกล้จะจุดอิ่มตัวแล้ว โครงการสร้างอายุของประชากร กลับ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประชากรไทยจากที่เคยเยาววัยในอดีตได้กลายเป็นประชากรสูงวัย ในปัจจุบัน ในปี ๒๕๕๗ ประชากรสูงวัยที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มีจำนวนมากถึง ๑๐ ล้านคน หรือคิดเป็น ร้อยละ ๑๕ ของประชากรทั้งหมด ในปี ๒๕๕๗ ประเทศไทยมีคนวัยแรงงาน (อายุ ๑๕-๔๙ ปี) ๔.๓ คนต่อผู้สูงอายุ (๖๐ ปีขึ้นไป) หนึ่งคน ในอนาคต อีก ๒๐ ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะมีคนในวัยแรงงาน เพียง ๒ คนต่อผู้สูงอายุหนึ่งคนเท่านั้น และประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่าง สมบูรณ์” เมื่อประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมากถึงร้อยละ ๒๐ ในปี ๒๕๖๔ (สถานการณ์ ผู้สูงอายุ, ๒๕๕๗)

จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุในระยะยาว ซึ่งจากการประชุมของกระทรวงสาธารณสุขที่จัดขึ้น สำหรับเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า ผลการศึกษา ปัญหาการเข้าบ้านจากการตรวจร่างกายของผู้สูงอายุไทยในปี ๒๕๕๗ โดยสำนักงานพัฒนานโยบาย สุขภาพระหว่างประเทศ ปรากฏว่ามีผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปร้อยละ ๘๕ หรือประมาณ ๖ ล้านคน ที่ สามารถเดินทางเองได้ และมีผู้สูงอายุที่นอนติดเตียง ติดบ้าน ต้องพึ่งพิงคนอื่นช่วยดูแลกว่า ๑ ล้านคน คิดเป็นเกือบร้อยละ ๑๕ โดยมีประมาณ ๕๖๐,๐๐๐ คน ที่ช่วยเหลือตนเองได้บางส่วนอีกประมาณ ๖๓,๐๐๐ คน ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เลย ทางกระทรวงสาธารณสุขจึงเร่งพัฒนาระบบการดูแล ที่เหมาะสม โดยพัฒนาระบบการดูแล ๓ เรื่อง คือ ๑. การตรวจคัดกรองเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพทั้ง ด้านร่างกายและจิตใจ เช่น โรคซึมเศร้า โดยเน้นที่ระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(รพ.สต.) กว่า ๕,๐๐๐ แห่งร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสุขภาพ ผู้สูงอายุในหมู่บ้านชุมชน ศธ.ได้พัฒนาสมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุคล้ายคู่มือการดูแลเด็กแรก เกิด เพื่อถูกและอย่างต่อเนื่อง อยู่ระหว่างการประเมินผล ๒. พัฒนาระบบบริการสุขภาพเชื่อมโยงจาก สถานพยาบาลสู่ชุมชน เช่น การดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคข้อเข่าเสื่อม การดูแลผู้สูงอายุติดเตียงที่บ้าน ๓.

ส่งเสริมให้ชุมชน ท้องถิ่นมีระบบการดูแลและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ การสร้างตำบล/อำเภอสุขภาพดี ๘๐ ปียังเจ้า เป็นต้น

นอกจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบการดูแลผู้สูงอายุดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วนั้น สถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดูแลผู้สูงอายุมากที่สุดก็คือ ครอบครัวของผู้สูงอายุเอง ซึ่งจากตัวเลขผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องพึ่งพาคนดูแลนั้นมีจำนวนไม่น้อยทำให้เห็นได้ว่าจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นทำให้ความต้องการพึ่งพาเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการพึ่งพาของผู้สูงอายุที่คนในครอบครัวจะต้องทราบนั้นจะเป็นในส่วนของการดูแลในเรื่องของอาหาร การดูแลผู้สูงอายุด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและการออกกำลังกาย การดูแลเรื่องการขับถ่าย การดูแลเพื่อป้องกันอุบัติเหตุในบ้าน การดูแลด้านการติดเชื้อและโรคประจำตัว การดูแลผู้สูงอายุด้านสุขภาพจิต และการดูแลผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อม (พวงทอง ไกรพิบูลย์,ออนไลน์) อย่างไรก็ตามภาวะสังคมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป โครงการสร้างของครอบครัวเป็นครอบครัวเดียวมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงอาชีพด้านการเกษตรไปสู่อุตสาหกรรม มีการขยายตัวของเขตเมืองทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลง สมาชิกในครอบครัวจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งอาจได้รับการดูแลที่ไม่มีคุณภาพ เนื่องจากไม่มีญาติผู้ดูแลหรือญาติผู้ดูแลไม่มีเวลา (วิราพรรณ วีโรจน์รัตน,น.๑๐๕) ในขณะเดียวกันผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวที่มีญาติหรือคนดูแลแต่ก็อาจได้รับการดูแลที่ไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุ ดังนั้น การพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องการดูแลผู้สูงอายุสำหรับครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยเกิดความเข้าใจในพัฒนาการของผู้สูงอายุรวมทั้งวิธีการในการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกต้องและเหมาะสม ประกอบกับจากการศึกษาปัญหาพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลปากแคร มีความต้องการการดูแลเนื่องจากครอบครัวต้องทำงานจึงทำให้เกิดปัญหาหลากหลายประการ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจุห ความต้องการจำเป็นและแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขานวารลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับปัจุห ความต้องการจำเป็นและแนวทางการสร้างสุขในการดำเนินชีวิตตามบริบทของผู้สูงอายุ สำหรับองค์กรบริหารส่วน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปวางแผน และหาแนวทางส่งเสริมในการสร้างสุขในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามบริบทของผู้สูงอายุให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

- (๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจุหดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขานวารลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร
- (๒) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขานวารลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร
- (๓) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขานวารลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๑๒๐ คน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติเพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้ว คงจะคาดว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุดังนี้

๑. ได้ข้อมูลสภาพปัญหาดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร

๒. ได้ข้อมูลความต้องการจำเป็นการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร

๓. ได้ข้อมูลสารสนเทศแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร

๔. ได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับเสนอแก่ผู้บริหารองค์กรส่วนตำบลและจังหวัดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามบริบทของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบล ภาคเหนือ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติเพื่อการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุกรณีศึกษา ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุกรณีศึกษา ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร (๒) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร (๓) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุกรณีศึกษา ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีรายละเอียดของแต่ละวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. การศึกษาสภาพปัญหาดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร

เป็นศึกษาสภาพปัญหาดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร มีรายละเอียดดังนี้

๑.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินศึกษา สำรวจและวิเคราะห์ เอกสารแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศึกษาสภาพปัญหาดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลเกาะขามนุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร

๑.๒ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาจากหลักการ แนวคิด และสาระสำคัญ ที่เกี่ยวข้อง (ดังนี้ ๑) แนวคิด หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร (๒) ปัญหาดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลการวิจัยในส่วนนี้ คือ ผู้บริหารและผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๒๕๐ คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

๑.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการวิจัยในครั้งนี้ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ สภาพปัญหาดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร

๒. การศึกษาความต้องการจำเป็นการดำเนินการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร

๒.๑ ขอบเขตด้านนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ มุ่งศึกษาแนวคิดของผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นการดำเนินการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร

๒.๒ ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการวิจัยในส่วนนี้ คือ ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๑๒๐ คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

๒.๓ ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ประเด็นของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร

๓. การศึกษาแนวทางการดำเนินการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร

๓.๑ ขอบเขตด้านนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ มุ่งศึกษาแนวทางการดำเนินการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร

๓.๒ ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการวิจัยในส่วนนี้ คือ ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๒๐ คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

๓.๓ ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการดำเนินการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบล เกาะตala อ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกำแพงเพชร